

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЯКНАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Статтю присвячено одному з чотирьох загальних принципів Конвенції ООН про права дитини – принципу якнайкращих інтересів дитини. Дослідження мало за мету з'ясувати зміст цього принципу і визначити його складові елементи, що реалізуються під час судового розгляду. Зроблено спробу напрацювання пропозицій із вдосконалення системи правосуддя, дружнього до дитини, із врахуванням принципу якнайкращих інтересів дитини.

Наголошено, що національне законодавство не містить конкретного визначення принципу якнайкращих інтересів дитини та переліку елементів, які розкривають його зміст.

Зроблено висновок, що важливим орієнтиром у цьому аспекті є міжнародні стандарти, зокрема підходи Комітету ООН з прав людини, які вже імплементовано в національну судову практику.

Оскільки органом, який найчастіше надає оцінку змісту й елементам найкращих інтересів дитини, є суд, система правосуддя має більше фокусуватися на реалізації принципу якнайкращих інтересів дитини.

З огляду на зазначене потребує вдосконалення як процедура судового розгляду, так і її законодавче регулювання із введенням спеціальних норм, які б орієнтували суб'єктів правозастосування на приділення першочергової уваги якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Відповідні підходи використовують в інших країнах, що може стати позитивним прикладом для України.

Зроблено висновки про необхідність наукових дискусій та узагальнень, які б допомогли вдосконалити систему правосуддя, дружнього до дитини, із виокремленням особливостей одного з його найважливіших принципів – якнайкращих інтересів дитини.

Ключові слова: права дитини, правосуддя, дружнє до дитини, принцип якнайкращих інтересів дитини, судовий розгляд, охорона дитинства.

Постановка проблеми. Стаття 3 Конвенції ООН про права дитини наголошує, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини¹.

Цей принцип є одним із чотирьох загальних принципів Конвенції ООН про права дитини² і охоплює сфери, в які в той чи інший спосіб потрапляє дитина.

Британська юристка в галузі прав людини, авторка всесвітньовідомих книг про права

дитини Джеральдіна ван Б'юрен звертає увагу на те, що цей принцип розглядають як:

...добровільне обмеження влади дорослих, що розвинулося на основі визнання того, що доросла людина спроможна приймати рішення від імені дитини лише через відсутність у дитини досвіду та здорового глузду. У межах контексту внутрішнього законодавства норми щодо найвищих інтересів дитини – принаймні в практиці їх традиційного застосування – надають широку свободу дій виробнику рішень, що призводить до розмаїття норм на рівні внутрішнього права, яке збільшується на міжнародному рівні. Це не дивно. Немає згоди в питанні про те, в чому полягають інтереси дитини, не кажучи вже про її вищі інтереси³.

¹ Організація Об'єднаних Націй, *Конвенція про права дитини*, ухвалено 20 листопада 1989, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

² UN Committee on the Rights of the Child, *General comment No. 12: The right of the child to be heard*, CRC/C/GC/12, 20 July 2009, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/GC/12&.

³ Джеральдіна ван Б'юрен, *Міжнародне право в галузі прав дитини*, ред. М. Баймуратов, пер. Г. Краснокутський (Одеса: АО БАХВА, 2006), 68.

Згідно з роз'ясненнями Комітету ООН з прав дитини, «найкраще забезпечення інтересів дитини» – це право, принцип і правило процедури, які ґрунтуються на оцінюванні всіх елементів, що відображають інтереси дитини або дітей, у конкретних обставинах⁴.

У Законі України «Про охорону дитинства»⁵ закріплено норму про те, що забезпечення найкращих інтересів дитини – це дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити.

Отже, цей принцип є засадничим у галузі захисту прав дитини, він знайшов відображення як на міжнародному рівні, так і в національних правових системах, до того ж важливо те, що він починає діяти в будь-якому випадку, коли мова йде про права дитини.

Утім, принцип якнайкращих інтересів дитини може здаватись абстрактною категорією, що ускладнює з'ясування його змісту в певній конкретній ситуації та негативно впливає на захист прав дитини. Тож виникає потреба в аналізі елементів, які формують зміст цього принципу, практичну його реалізацію.

У контексті правосуддя, дружнього до дитини, держави повинні гарантувати ефективне здійснення прав дітей, щоб їхні найкращі інтереси мали першочергову увагу в усьому, що їх стосується⁶.

Погоджуємось із твердженням Марини Корнієнко, що органом, який найчастіше має справу з поняттям найкращих інтересів дітей, оцінює ступінь дотримання цих інтересів і ухвалює визначальні для дітей та їхніх батьків рішення, є суд. Але ми повністю не підтримуємо позицію цієї авторки, що найчастіше національні суди застосовують принцип дотримання найкращих інтересів дитини у розгляді справ про позбавлення батьківських прав або про визнання батьківства, про усиновлення, визначення місця проживання дитини, надання доступу

до спілкування та/або усунення перешкод у спілкуванні з дитиною, забезпечення побачень із дитиною батькам або близьким родичам, у розгляді заяв, поданих на підставі Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 р. тощо⁷. Судовий захист, без сумніву, посідає важливе місце в галузі захисту прав дитини, а принцип якнайкращих інтересів дитини є важливим елементом правосуддя, дружнього до дитини, він стосується **кожної** справи за участі дитини і **завжди** має бути на першому місці в судових провадженнях за участі дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику реалізації принципу якнайкращих інтересів дитини досліджували правники, які займались науковими розробками в різних галузях права. Зокрема, М. Корнієнко проаналізувала принцип дотримання найкращих інтересів дитини та його застосування в цивільному судочинстві України. Марія Менджул дослідила зміст принципу найкращих інтересів дитини та його практичне застосування. Таїса Томляк розглянула теоретико-правові засади принципу правового забезпечення найкращих інтересів дитини в сучасному праві. Окремі аспекти змісту цього принципу розглянуто в працях О. Губанової, О. Мельник, Я. Тубольцевої та ін.

Проте згадані наукові дослідження не охоплюють особливостей застосування принципу якнайкращих інтересів дитини як засадничого принципу в загальній системі правосуддя, дружнього до дитини, незалежно від видів судочинства, а отже, є потреба в подальших наукових студіях.

Метою статті є з'ясування змісту принципу якнайкращих інтересів дитини й визначення його складових елементів, що реалізуються під час судового розгляду, і на підставі цього надання пропозицій із вдосконалення системи правосуддя, дружнього до дитини, із врахуванням цього принципу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конституція України не закріплює принципу якнайкращих інтересів дитини і не розкриває його змісту в конституційно-правовому регулюванні прав дитини (ст. 52).

Проте преамбула Закону України «Про охорону дитинства»⁸ містить загальне положення про спрямування державної політики з охорони дитинства – саме на якнайкращі інтереси дитини. Зокрема, цей Закон визначає охорону дитинства

⁴ Committee on the Rights of the Children, *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 29 May, 2013, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=CRC/C/GC/14&

⁵ Верховна Рада України, *Про охорону дитинства*, Закон України 2402-III, ухвалено 26 квітня 2001, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

⁶ Комітет міністрів Ради Європи, *Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини, і пояснювальна записка*, ухвалено 17 листопада 2010, <https://rm.coe.int/16804e2188>.

⁷ Марина Корнієнко, «Принцип дотримання найкращих інтересів дитини та його застосування у цивільному судочинстві України», *Юридичний вісник* 1 (2020): 399, <https://doi.org/10.32837/uv.v0i1.1661>.

⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики в цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.

Узагальнюючи наукові погляди, Т. Томляк підкреслює, що термін «найкращі інтереси дитини» потрібно розглядати в нерозривному зв'язку із суб'єктивним правом як певні потреби й прагнення дитини до користування конкретними матеріальними та (або) нематеріальними благами. Водночас «найкращі інтереси дитини» є об'єктом самостійного або судового захисту поряд із суб'єктивними правами дитини як поняття, ширше за «права дитини». Дослідниця цілком погоджується з тезою Жана Церматтена про те, що поняття найкращих інтересів дитини є неконкретизованим юридичним терміном, його конкретизація відбувається на практиці, а саме поняття має відповідати правилам застосування⁹.

Ольга Губанова наголошує на тому, що використання вітчизняними науковцями термінів «найкращі інтереси дитини», «забезпечення найкращих інтересів дитини» та «найкраще забезпечення інтересів дитини» через брак єдності в засадах наукового обґрунтування їх застосування створює певний дисонанс у юридичній практиці. Задля дотримання єдності юридичної термінології, принципу правової визначеності, на думку дослідниці, варто вживати словосполучення «найкраще забезпечення інтересів дитини» як логічно перевірене та послідовне¹⁰.

Отже, щодо визначення описуваного принципу немає єдиного термінологічного підходу, проте під час аналізу його окремих елементів та їх зважування не останнє місце відводять судовому захисту та правозастосуванню.

Говорячи про базові норми судової процедури, звернемо увагу на те, що процесуальні кодекси, незалежно від форм судочинства, не містять конкретних спеціальних норм, які б безпосередньо закріплювали принцип якнайкращих інтересів дитини, однак це не виключає можливості його реалізації на практиці.

⁹ Таїса Томляк, «Принцип правового забезпечення найкращих інтересів дитини в сучасному праві: теоретико-правові засади» (дис. канд. юрид. наук, Харківський нац. ун-т внутрішніх справ, 2023), 72.

¹⁰ Ольга Губанова, «Найкраще забезпечення інтересів дитини як принцип визначення її місця проживання», *Форум права* 62, № 3 (2020): 24–5, <https://doi.org/10.5281/zenodo.3883839>.

Типовий закон про правосуддя щодо неповнолітніх, який містить рекомендації для проведення реформ правосуддя у справах неповнолітніх у різних країнах і покликаний допомогти у створенні законодавства у справах неповнолітніх, у своїй преамбулі посилається на якнайкращі інтереси дитини як засадничий принцип Конвенції ООН про права дитини і зараховує якнайкращі інтереси дитини до принципів ювенальної юстиції¹¹.

У цьому аспекті цікавими є положення Цивільного процесуального кодексу Грузії, які містять спеціальну норму «рішення у справі про права неповнолітнього» (ст. 251-1) і наголошують на тому, що під час ухвалення рішення та обґрунтування у справі, що стосується прав неповнолітньої особи, суд враховує інтереси неповнолітньої особи. З метою врахування найкращих інтересів неповнолітньої особи рішення суду має бути обґрунтоване відповідними основними критеріями, визначеними ч. 3 ст. 81 Кодексу прав дитини¹².

У національному законодавстві деякі положення як Цивільного процесуального кодексу України¹³, так і Кримінального процесуального кодексу України¹⁴ вказують на особливості судового розгляду за участі дітей та передумови для реалізації принципу якнайкращих інтересів дитини, хоча й не містять конкретних формулювань, як, наприклад, у законодавстві Грузії.

Відповідно до ч. 3 ст. 45 Цивільного процесуального кодексу України, суд сприяє створенню належних умов для здійснення малолітньою або неповнолітньою особою її прав, визначених законом та передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Кримінальний процесуальний кодекс України містить загальну норму про те, що неповнолітні особи користуються додатковими гарантіями під час кримінального провадження (ч. 2 ст. 10).

У практичному вимірі за допомогою згаданих вище положень законодавства можливо забезпечити ведення відповідного судового процесу

¹¹ UNODC, *Justice in Matters Involving Children in Conflict with the Law: Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary* (New York: United Nations, 2013), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.

¹² Цивільний процесуальний кодекс Грузії, Закон 1106-I, ухвалено 14 листопада 1997, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=160>.

¹³ Верховна Рада України, *Цивільний процесуальний кодекс України*, Кодекс України 1618-IV, ухвалено 18 березня 2004, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

¹⁴ Верховна Рада України, *Кримінальний процесуальний кодекс України*, Кодекс України 4651-VI, ухвалено 13 квітня 2012, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

в якнайкращих інтересах дитини, хоча відповідне нормативне регулювання потребує вдосконалення завдяки введенню норм спеціального характеру.

Дієвим кроком з імплементації принципу якнайкращих інтересів дитини в систему правосуддя, дружнього до дитини, є його закріплення як принципу юстиції, дружньої до дитини, в Проекті закону про правосуддя, дружнє до дитини. Зокрема, в ньому передбачено, що всі рішення та дії суб'єктів юстиції щодо дітей повинні відповідати інтересам дитини, зокрема сприяти захисту прав, свобод та інтересів і соціальної реабілітації дитини в контакт з законом¹⁵. Водночас сфера регулювання цього законопроекту оминає судові справи за участі дітей у порядку цивільного судочинства, що також потребує імплементації принципу якнайкращих інтересів дитини.

Оскільки Україна взяла на себе зобов'язання за Конвенцією ООН про права дитини, яка є джерелом права в нашій державі, важливими для побудови національної політики та правозастосовчої практики у сфері правосуддя, дружнього до дитини, будуть рекомендації Комітету ООН з прав дитини.

У Зауваженнях загального порядку № 14 (2013) «Про право дитини на приділення першочергової уваги якнайкращому забезпеченню її інтересів (пункт 1 статті 3)»¹⁶ Комітет ООН з прав дитини наголосив, що в контексті кримінального судочинства принцип найкращих інтересів застосовується щодо дітей, злочинців (наприклад, підозрюваних, обвинувачених або визнаних винними у порушенні) або причетних до справи (як жертви або свідки), а також дітей, охоплених ситуацією, коли їхні батьки вступають у конфлікт із законом. Згідно з роз'ясненнями Комітету, найкраще забезпечення інтересів дитини означає, наприклад, що традиційні цілі кримінального правосуддя, як-от припинення/покарання, мають поступатися місцем реабілітації та виправним цілям правосуддя щодо дітей-правопорушників. У контексті цивільного судочинства дитина може захищати свої інтереси самостійно або через свого представника у зв'язку зі справами, що стосуються виконання батьківських обов'язків, жорстокого поводження або позбавлення турботи, возз'єднання сім'ї, розміщення та ін. Суди повинні забезпечувати взяття до уваги найкращих інтересів дитини у всіх подібних ситуаціях та під час ухвалення

всіх рішень як процедурного, так і змістового характеру і мають наочно продемонструвати, що це було зроблено (пункти 27–29).

Такий підхід Комітету ООН з прав дитини є важливим стандартом, який орієнтує на виокремлення принципу якнайкращих інтересів дитини в кожному судовому процесі, в який потрапляє дитина, незалежно від статусу і виду судочинства.

Конкретизуючи елементи, які потрібно враховувати у визначенні змісту якнайкращих інтересів дитини, наголосимо, що відповідних алгоритмів немає в національному законодавстві.

Засновник Міжнародного інституту прав дитини Жан Церматтен констатує, що поняття найкращих інтересів дитини є неконкретизованим юридичним поняттям і потребує конкретизації на практиці, а також повинне відповідати правилам застосування¹⁷.

Українська дослідниця Жанна Петрочко наголошує, що забезпеченням найкращих інтересів дитини є задоволення її індивідуальних потреб відповідно до віку дитини, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності з урахуванням думки дитини. Одним із головних критеріїв під час забезпечення найважливіших інтересів є оцінювання потреб дитини та її сім'ї, оскільки це є найважливішим технологічним інструментом і водночас основним шляхом забезпечення найкращих інтересів дитини¹⁸.

Певний алгоритм визначення змісту принципу якнайкращих інтересів дитини можна простежити в практиці Європейського суду з прав людини, який виробив дві умови, які потрібно брати до уваги під час визначення основних інтересів дитини в кожному конкретному випадку: по-перше, у якнайкращих інтересах дитини буде збереження її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я виявляється особливо непридатною або явно неблагополучною; по-друге, у якнайкращих інтересах дитини буде забезпечення її розвитку в безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагополучним (наприклад, п. 100 рішення у справі «Мамчур проти України»¹⁹, п. 76 рішення у справі «М.С. проти України»²⁰).

¹⁷ Jean Zermatten, "The Best Interests of the Child Principle: Literal Analysis and Function," *International Journal of Children's Rights* 18, no. 4 (2010): 483–84, <https://doi.org/10.1163/157181810x537391>.

¹⁸ Жанна Петрочко, «Найкращі інтереси дитини: сутність і шляхи забезпечення», *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки* 3 (2014): 71.

¹⁹ Європейський суд з прав людини, *Мамчур проти України*, 10383/09, 16 липня 2015, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a93#Text.

²⁰ ECHR, *M.S. v. Ukraine*, 2091/13, 11 July 2017, <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-175140>.

¹⁵ Верховна Рада України, *Про юстицію, дружню до дитини*, Проект Закону, дата звернення 13 листопада 2023, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72137.

¹⁶ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/GC/14&

Більш змістовний підхід виробив Комітет ООН з прав дитини, звернувши увагу на те, що під час оцінювання та визначення найкращих інтересів дитини для ухвалення рішення про застосування тієї чи іншої конкретної міри потрібно діяти в такому порядку: по-перше, з урахуванням конкретних обставин справи слід визначити, в чому полягають відповідні елементи оцінки найкращих інтересів, наповнити їх конкретним змістом і визначити значущість кожного з них у співвідношенні з іншими; по-друге, з цією метою треба дотримуватися правил, що забезпечують юридичні гарантії та належну реалізацію цього права. Під час оцінювання та визначення найкращих інтересів дитини потрібно брати до уваги такі чинники: погляди дитини; індивідуальність дитини; збереження сімейного оточення і підтримання стосунків; піклування, захист і безпеку дитини; вразливий стан; право дитини на здоров'я; право дитини на освіту²¹. Цей перелік не є вичерпним, залежно від конкретної ситуації певний елемент може переважати над іншим, якому надають меншого значення.

Важливо, що такий підхід щодо визначення якнайкращих інтересів дитини застосовують у національній практиці.

Наприклад, Бахмацький районний суд Чернігівської області у справі про позбавлення батьківських прав узяв за основу визначення змісту принципу якнайкращих інтересів дитини рекомендації, викладені Комітетом ООН з прав дитини у Зауваженнях загального порядку № 14 (2013) «Про право дитини на приділення першочергової уваги якнайкращому забезпеченню її інтересів (пункт 1 статті 3)»²².

Верховний Суд наголосив на тому, що під час оцінювання та визначення найкращих інтересів дитини з метою прийняття рішення про застосування тієї чи іншої конкретної міри належить діяти в такому порядку: 1) з урахуванням конкретних обставин справи слід визначити, в чому полягають відповідні елементи оцінки найкращих інтересів, наповнити їх конкретним змістом і визначити значимість кожного з них у співвідношенні з іншими; 2) з цією метою потрібно

дотримуватися правил, що забезпечують юридичні гарантії та належну реалізацію цього права. Під час оцінювання та визначення найкращих інтересів дитини потрібно брати до уваги такі базові елементи: (а) погляди дитини, (б) індивідуальність дитини, (в) збереження сімейного оточення і підтримання відносин, (г) піклування, захист і безпека дитини, (ґ) вразливе положення, (д) право дитини на здоров'я, (е) право дитини на освіту²³.

Отже, за відсутності конкретного законодавчого визначення судова практика стала на шлях імплементації міжнародних стандартів, які сприяють з'ясуванню змісту принципу якнайкращих інтересів дитини та його складових елементів.

Висновки

і перспективи подальших досліджень

Узагальнюючи викладене, наголосимо, що національне законодавство не містить конкретного визначення принципу якнайкращих інтересів дитини та переліку елементів, які розкривають його зміст.

Важливим орієнтиром у цьому аспекті є міжнародні стандарти, зокрема підходи Комітету ООН з прав людини, які вже імплементовано в національну судову практику.

Оскільки органом, який найчастіше надає оцінку змісту та елементам найкращих інтересів дитини, є суд, система правосуддя потребує більшого фокусування на реалізації принципу якнайкращих інтересів дитини.

З огляду на зазначене потребує вдосконалення як процедура судового розгляду, так і її законодавче регулювання із введенням спеціальних норм, які б орієнтували суб'єктів правозастосування на надання першочергової уваги якнайкращим інтересам дитини.

Відповідні підходи застосовують в інших країнах, зокрема в Грузії, що може стати позитивним прикладом для України і буде взято до уваги в наших подальших дослідженнях.

Висновки цього дослідження свідчать про необхідність подальших наукових дискусій та узагальнень, які б допомогли вдосконалити систему правосуддя, дружнього до дитини, із виділенням особливостей одного з його найважливіших принципів – якнайкращих інтересів дитини.

²¹ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/GC/14&

²² Бахмацький районний суд Чернігівської області, *Про позбавлення батьківських прав*, 2/728/438/17, 31 серпня 2017, <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68601737>.

²³ Верховний Суд, *Про відібрання малолітньої дитини та передачу дитини батькові*, 654/4307/19, 4 серпня 2021, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98911478>.

Список використаної літератури

- Ван Б'юрен, Джеральдіна. *Міжнародне право в галузі прав дитини*. Ред. М. Баймуратов, пер. Г. Краснокутський. Одеса: АО БАХВА, 2006.
- Верховна Рада України. *Про юстицію, дружню до дитини*. Проект Закону. Дата звернення 13 листопада 2023. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72137.
- Губанова, Ольга. «Найкраще забезпечення інтересів дитини як принцип визначення її місця проживання». *Форум права* 62, № 3 (2020): 18–28. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3883839>.
- Комітет міністрів Ради Європи. *Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини, і пояснювальна записка*. Ухвалено 17 листопада 2010. <https://rm.coe.int/16804c2188>.
- Корнієнко, Марина. «Принцип дотримання найкращих інтересів дитини та його застосування у цивільному судочинстві України». *Юридичний вісник* 1 (2020): 398–404. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.1661>.
- Петрочко, Жанна. «Найкращі інтереси дитини: сутність і шляхи забезпечення». *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки* 3 (2014): 70–74. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2014_3_13.
- Томляк, Таїса. «Принцип правового забезпечення найкращих інтересів дитини в сучасному праві: теоретико-правові засади». Дис. канд. юрид. наук, Харківський нац. ун-т внутрішніх справ, 2023. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6c2744d1-bc9e-40a6-b2c4-916a356d1c74/content>.
- UNODC. *Justice in Matters Involving Children in Conflict with the Law: Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary*. New York: United Nations, 2013. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.
- Zermatten, Jean. “The Best Interests of the Child Principle: Literal Analysis and Function.” *International Journal of Children's Rights* 18, no. 4 (2010): 483–99. <https://doi.org/10.1163/157181810x537391>.

Bibliography

- Committee of Ministers of the Council of Europe. *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*. Adopted November 17, 2010 and explanatory memorandum. <https://rm.coe.int/16804c2188> [in Ukrainian].
- Hubanova, Olga. “Best Interests of the Child as a Principle of Determination of One’s Place of Residence.” *Forum Prava* 62, no. 3 (2020): 18–28. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3883839> [in Ukrainian].
- Korniienko, Maryna. “Principle of the Best Interests of the Child and its Application in Civil Proceedings of Ukraine.” *Law Herald* 1 (2020): 398–404. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.1661> [in Ukrainian].
- Petrochko, Zhanna. “Naikrashchi interesy dytyny: sutnist i shliakhy zabezpechennia” [“The Best Interests of the Child: the Essence and Ways of Ensuring”]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Psykholohopedahohichni nauky* 3 (2014): 70–74. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2014_3_13 [in Ukrainian].
- Tomlyak, Taïsa. “Principle of Legal Ensuring the Best Interests of a Child in Modern Law: Theoretical and Legal Foundations.” PhD diss., Specialty 081 “Law”, Kharkiv National University of Internal Affairs, 2023. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6c2744d1-bc9e-40a6-b2c4-916a356d1c74/content> [in Ukrainian].
- UNODC. *Justice in Matters Involving Children in Conflict with the Law: Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary*. New York: United Nations, 2013. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.
- Van Bueren, Geraldine. *The International Law on the Rights of the Child*. Edited by M. Baimuratov, translated by H. Krasnokutskiy. Odessa: AO BAKhVA, 2006 [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. *Pro yustytysiiu, druzhniu do dytyny* [On child-friendly justice]. Law Project. Accessed November 13, 2023. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72137 [in Ukrainian].
- Zermatten, Jean. “The Best Interests of the Child Principle: Literal Analysis and Function.” *International Journal of Children's Rights* 18, no. 4 (2010): 483–99. <https://doi.org/10.1163/157181810x537391>.

Pavlo Parkhomenko

IMPLEMENTATION THE PRINCIPLE OF THE BEST INTERESTS OF THE CHILD IN COURT PROCEEDINGS

The article is dedicated to one of the four overarching principles of the UN Convention on the Rights of the Child: the principle of the best interests of the child. A scientific study was conducted to clarify the content of the described principle and define its constituent elements, which are implemented during legal proceedings. An attempt was made to develop proposals for improving the child-friendly justice system, with due consideration given to the principle of the best interests of the child. This principle holds paramount importance in the field of protecting children’s rights, finding reflection both at the international level and within national legal systems. Importantly, it comes into effect whenever the rights of children are at stake.

It is emphasized that the national legislation lacks a specific definition of the principle of the best interests of the child and a list of elements that reveal its content.

It has been concluded that international standards and especially the approaches of the UN Committee on Human Rights, which are already integrated into national judicial practice, serve as a crucial guide in this aspect.

Given that the court is the entity most frequently tasked with assessing the content and elements of the best interests of the child, there is a need for the justice system to intensify its emphasis on implementing this principle.

In light of this, both the judicial procedure and its legislative framework require enhancement, incorporating specific norms that guide law enforcement entities to prioritize the best interests of the child. Similar approaches are being adopted in other countries, serving as positive examples for Ukraine.

The conclusions drawn in the study indicate the need to strengthen scientific discussions and generalizations, which would help to improve the child-friendly justice system, highlighting the features of one of its most important principles – the best interests of the child.

The conclusions drawn in the study underscore the necessity to strengthen scientific discussions and generalizations, which would contribute to the enhancement of the child-friendly justice system, emphasizing the features of one of its most crucial principles – the best interests of the child.

Keywords: children’s rights, child-friendly justice, the principle of the best interests of the child, court proceedings, protection of childhood.

Матеріал надійшов 13.11.2023

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)